

2006-03-27

Avdelning: Plan och miljö
Handläggare: Gunilla Hjorth
Telefon: 08-508 28 814
Fax: 08-508 28 808
E-post: gunilla.hjorth@miljo.stockholm.se

MHN 2006-04-11 p 17

Förslag till Sätmaskogens naturreservat i Stockholm

Remiss från Stadsbyggnadsnämnden.

Förslag till beslut

Tillstyrka förslaget till inrättande av Sätmaskogens naturreservat, med kompletteringar i enlighet med detta yttrande.

Carl-Lennart Åstedt

Gustaf Landahl

Sammanfattning

Förvaltningen anser att beslutsförslaget är väl genomarbetat och bra, både när det gäller formulering av syftet, hur syftet ska tryggas och skälen för beslutet.

Det nuvarande sammanhängande naturområdet är klassat som ekologiskt kärnområde. Förvaltningen anser därför att även följande områden av naturvårdsskäl ska ingå i reservatet, rangordnade i betydelse enligt nedan (se karta i bilaga 2):

1. Det med ädellövträd bevuxna området längst i nordost, norr om svängen på Ålgrytevägen i Odd Fellowvägens förlängning.
2. Trädbevuxen hällmark och gles blandskog nordväst om Ålgrytevägen, strax norr om minigolfbanan.
3. Skogsklätt berg söder om Bredängs campingplats.
4. Trädklätt hällmarksområde norr om slutet på Örsättrabacken.
5. Ädellövsområdet öster om nuvarande ridstallet vid Sättra Gård.

Bilaga

I övrigt bör B-föreskrifterna, som anger vilka intrång mark- och sakägare har skyldighet att tåla, kompletteras med en mening om "Undersökning och dokumentation av mark, vegetation och djurliv". Stycket under rubriken Ikraftträdande bör kompletteras och beskrivningen av lokala ordningsföreskrifter förtydligas. Skötselplanen bör uppdateras, bl a genom att de angivna bevarandemålen i planen görs mer uppföljningsbara, genom att förekomster av skyddsvärda arter särskilt uppmärksammas samt genom tydligare riktlinjer för ridanläggningen.

Bakgrund

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har mottagit rubricerade förslag till naturreservat för Sätorskogen på remiss från Stadsbyggnadskontoret för yttrande senast 2006-04-21. Ärendet har samtidigt remitterats till berörda sakägare, intresseorganisationer och institutioner samt till berörda nämnder och bolag inom staden.

Det över 260 hektar stora naturområdet ligger vid stadens sydvästra Mälarstrand och ingår i den regionalt viktiga Bornsjökilen, som sträcker sig från Bornsjön in mot Stockholm. Med tiden har höga natur- och kulturhistoriska värden utvecklats. I modern tid har området även fått en allt större betydelse för rekreation för de många människor som bor i stadsdelarna Bredäng, Sätra, Skärholmen, Vårberg och Mälarhöjden. Fem närliggande tunnelbanestationer gör området ovanligt lättillgängligt för tiotusentals stockholmare.

Skydd i form av naturreservat överensstämmer med den planeringsinriktning som angivits i Översiktsplan 1999, där området ingår i den övergripande grönstrukturen som ett större natur- och friluftsområde vilket skall "bevaras och skydd enligt miljöbalken utredas". Skydd av området bidrar också till uppfyllande av stadens miljömål att grön- och blåtor ska bevaras som viktiga rekreatiomsområden för allmänheten samt att bevara biologisk mångfald och skydda spridningsvägar.

Reservatsbildningen har föregåtts av många års undersökningar, och ett underlag har tagits fram om områdets kvaliteter ur ekologisk, rekreativ och kulturhistorisk synvinkel. Enkätundersökningar utförda av Utrednings- och statistikkontoret (bilaga 5) har givit värdefull insikt i hur människor använder området och vilka kvaliteter som är allra mest uppskattade.

Projektledare för reservatsbildningen har varit Anna Gustafsson, Stadsbyggnadskontoret. Miljöförvaltningen har deltagit i en referensgrupp, med representanter för tidigare Gatu- och fastighetskontoret, Stadsbyggnadskontoret, Stadsmuseet, Idrottsförvaltningen samt Skärholmens stadsdelsförvaltning.

Parallellt med reservatsbildningen har ett områdesprogram för c:a 4 000 bostäder i Bredäng – Sätra – Skärholmen - Vårberg arbetats fram.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen välkomnar förslaget till naturreservat, som är väl genomarbetat och bra, både när det gäller formulering av själva beslutet och skötselplanen. Det är mycket angeläget att reservatsbildningen blir av, då bevarandevärdena är höga samtidigt som exploateringsstrycket förväntas öka i området.

Enligt enkätundersökningar (bilaga 5) tycker Sätorskogens besökare att staden främst ska satsa på bevarande av artrikedom och kulturhistoriska värden i området. Skogskänslan, baden, Mälarutsikten och kulturlandskapet anges som viktiga kvaliteter.

Skydd som naturreservat enligt miljöbalken motiveras av att de bestämmelser som gäller idag inte ger ett samlat skydd för området som helhet. För att långsiktigt bevara Sätmaskogen behövs föreskrifter som reglerar markanvändning och verksamheter samt skötsel av området.

Gränsdragning

Enligt stadens översiktsplan 1999 är ett större område än det föreslagna utpekade som naturområde med höga värden, vilket ska utredas för skydd enligt miljöbalken. I rapporten "Stockholms Ekologiska Infrastruktur, underlag till fortsatt översiktsplanering – Stockholm 2030" (Stadsbyggnadskontorets arbetsrapport 2004) är hela den nuvarande Sätmaskogen klassad som "ekologiskt kärnområde", d v s *ett större sammanhängande naturområde med värdefulla biotopmosaiker och naturvärden av särskild betydelse för att värna den biologiska mångfalden i staden*. Grönytorna i närbelägna, mer påverkade områden har betecknats som "spridningsvägar" eller "buffertzoner" beroende på deras biologiska kvaliteter. Förändringar eller skador i kärnomsråden är ofta irreversibla. I nämnda rapport finns flera prognoser för Sätmaskogen redovisade (bilaga 4) som beskriver hur funktionen som kärnområde riskerar att påverkas vid olika typer av utbyggnad. En ökad fragmentering och "naggande i kanten" på vissa delar av området kommer enligt analysen att leda till att kvarvarande grönyta i framtiden mister sin funktion som kärnområde och livsmiljö för många av de arter som finns där idag.

I den föreslagna gränsdragningen har vissa naturområden uteslutits ur reservatet "eftersom den marken ingår i det områdesprogram som Stadsbyggnadskontoret tar fram parallellt med detta förslag till naturreservat" (Bilaga 1, sista stycket under Områdets avgränsning). Flera av dessa delområden kommer enligt förslaget till områdesprogram att bebyggas.

Förvaltningen ser en uppenbar risk för att de mer negativa scenarierna ur ekologisk synpunkt kommer att förverkligas med tiden. Förhållandevis små arealförändringar kan redan idag ge påtaglig effekt, i de fall värdefulla biotoper berörs. Intrång i t ex den äldre skogen i Sätmaskområdet kan inte ersättas med motsvarande värden. På längre sikt kan även påverkan på området som helhet få effekter som inte märks direkt, eftersom det kan ta flera årtionden innan populationer av vissa arter försvinner.

Förvaltningen anser, mot bakgrund av ovanstående, att följande områden, rangordnade i betydelse enligt nedan, bör tas med i reservatet för att uppnå långsiktig ekologisk hållbarhet (se karta i bilaga 2):

1. Skogsområdet närmast den nordöstra delen av reservatet, norr om svängen på Ålgrytevägen i Odd Fellowvägens förlängning. Skogsparti samt viss öppen mark som det är viktigt att hålla ihop; här finns ädellövträd av olika dimensioner, bl a ett antal grova ekar. Området utgör den kvarvarande ekologiska förbindelsen mellan kärnområdet och den lummiga bebyggelsen i Mälarhöjden. Omedelbart väster om denna plats ligger Lyranbäcken, ett av de värdefullaste områdena i reservatet.
2. Trädbevuxen hällmark och gles blandskog nordväst om Ålgrytevägen, strax norr om minigolfbanan. Här har gjorts en inskränkning av reservatsgränsen jämfört med omkringliggande områden, för att medge bebyggelse, vilket gör landområdet väldigt smalt (<200 m).
3. Skogsklätt berg söder om Bredängs campingplats. Fint, äldre skogsparti med hällmarkstallskog, trädklädd hällmark och lundartad ädellövskog med hassel, lind och ek samt en liten våtmark.

4. Området norr om slutet på Örnsätrabacken. Hällmarkstallskog med förekomst av den för Stockholm ovanliga växten monke.
5. Området öster om nuvarande ridstallet vid Sättra Gård. Mycket värdefullt parti ädellövskog med inslag av grova ekar och död ved.

I övrigt anser förvaltningen att den föreslagna gränsdragningen är ändamålsenlig och bra.

Ytterligare ett par områden i kärnområdets utkant har inte tagits med i reservatsförslaget. Dessa kan enligt förvaltningens bedömning tänkas utgå ur reservatsskyddet, men dess värdefullaste delar bör då istället skyddas med bestämmelser i detaljplan. Dessa sätter en gräns för framtida vidare exploatering, vilket är aktuellt för följande två områden:

- Skogsdungen öster och norr om Ekholmsvägen med ek, tall och hassel. Hänsyn bör tas till förbindelsen österut mot den skogklädda "Kungens Kulle" och det svaga trädsambandet vidare mot Bornsjökilen i Huddinge.
- Skogsdungen sydväst om korsningen Alsätravägen-Björksätravägen med ädellövskog och trädklädd hällmark. Försiktig bebyggelse kan ske i kanterna mot vägen, men den skogklädda kullen bör skyddas.

Sättra ridanläggning planeras i nuläget att flyttas till en plats väster om varvsområdet. Verksamheten som sådan stämmer väl överens med reservatets föreslagna syfte. Det planerade läget är dock inte det bästa ur naturvårdssynpunkt, bl a därför att värdefulla biotoper berörs av stall, ridanläggning och rasthagar. Rasthagar har, till skillnad från betesmark, inget naturvårdsvärde, eftersom både träd och markvegetation tar avsevärd skada. De behövs av djurskyddsskäl, men måste få en lämplig placering på tåliga ytor. Dessutom kommer tillfartsvägen till varvet att behöva breddas samt förses med mötesplatser, gång- och cykelväg och belysning, vilket ökar intrång och barriäreffekter. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har tidigare förordat ett annat alternativ; Sättraplatån, där tåligare mark skulle tas i anspråk och risken för konflikt med övrigt friluftsliv är mindre.

Syftet

Reservatets syfte är välformulerat och beskriver de tre viktigaste typerna av bevarandevärden: kulturella, naturvetenskapliga och rekreativa. Med tanke på att området hyser ett 50-tal skyddsvärda arter anser förvaltningen även att hänsyn till sådana bör nämnas i att-satserna om hur syftet skall tryggas.

Föreskrifterna

Förvaltningen anser att föreskrifterna på det hela taget är väl formulerade och ändamålsenliga, samt på ett bra sätt tryggar syftet med reservatet. Det är mycket viktigt att bestämmelserna är så tydliga och entydiga som möjligt för att såväl mark- och sakägare som reservatets många besökare lätt ska kunna tolka och följa dem utan onödiga missförstånd eller konflikter. Tydliga föreskrifter underlättar också för Miljö- och hälsoskyddsnämnden att utöva en ändamålsenlig tillsyn i naturreservatet.

Föreskrifter med beteckningen **A** anger inskränkningar i mark- och sakägars rätt att förfoga över fastighet inom reservatet i form av förbud eller tillståndspliktiga åtgärder.

Under **B-föreskrifterna** om vilka intrång mark- och sakägare har skyldighet att tåla bör, enligt förvaltningens mening, även skrivas in "*Undersökning och dokumentation av mark, vegetation och djurliv*". Detta är viktigt för att möjliggöra övervakning av status på reservatets bevarandevärden.

Föreskrifter med beteckningen C anger vad allmänheten måste iaktta inom reservatet.

Stycket under rubriken **Ikraftträdande** bör ha följande lydelse (ändringar markerade med kursiv stil): "Reservatsföreskrifterna *under A-B* träder i kraft tre veckor efter den dag då författningen utkommer från trycket i Länets författningssamling, *under förutsättning att beslutet inte överklagas och att det kungjorts i ortstidning. Föreskrifterna under C gäller enligt 7 kap 30§ miljöbalken omedelbart även om beslutet överklagas.*"

I övrigt anser förvaltningen att det är bra att annan lagstiftning (t ex lokala trafikföreskrifter), som är viktig för naturområdet men inte regleras av reservatsföreskrifterna, beskrivs separat i beslutsdokumentet, så att allmänheten och andra berörda uppmärksammar detta. Denna information bör också finnas med på informationstavlor i reservatet. Det första stycket under rubriken "Lokala ordningsföreskrifter och trafikföreskrifter" talar om *var* i reservatet ordningsföreskrifterna gäller, men stycket bör kompletteras med en kort beskrivning av *vad dessa innebär* för t ex badplatserna.

Skötselplanen

Generella förslag till kompletteringar av skötselplanen:

- De angivna bevarandemålen i skötselplanen bör om möjligt formuleras så att måluppfyllnad går att mäta.
- Skyddsvärda arter bör beaktas särskilt i skötselplanen
- Riktlinjerna för de enskilda skötselområdena får gärna kompletteras med små kartbilder där det tydligare framgår vilken åtgärd som avses utföras var.
- Ekologisk kompetens bör rådfrågas vid skogliga åtgärder som kan tänkas beröra skyddsvärda arter

Den föreslagna skötselplanen ger en bra bild av vilken inriktning på skötseln som avses, och den strukturella uppdelningen i typområden och, under dessa, enskilda geografiska skötselområden ger en god plattform för att nå resultat som både kan studeras övergripande och detaljerat.

Det är bra och viktigt att även *utvecklingsområdena* tagits med, så att kompensationsåtgärder för t ex ridanläggningen införlivas i skötselplanen. Förvaltningen föreslår även en *komplettering av riktlinjerna för ridanläggningen i område K11* med att verksamhetsutövarna måste göras delaktiga i naturvårdsansvaret för området för att undvika slitage i känsliga delar och istället bidra till lämplig beteshävd. Detta är en fråga som förvaltningen kommer att bevaka i tillsynsarbetet och tydliga skötselanvisningar underlättar detta arbete.

Värdebeskrivningen

Beskrivningen är översiktlig och bra. Dock kunde djurlivet i form av fåglar, grod- och kräldjur även tas med i beskrivningen, inte minst med tanke på Sätterskogens värdefulla vattenområden. Under Naturvärden, sista stycket, beskrivs vissa hotade arter som förekommer i området. Beskrivningen bör uppdateras enligt kartläggningen i ArtArken, Stockholms Artdatabank och den nya nationella rödlista som gäller fr o m maj 2005.

Mål, uppföljning och dokumentation

Enligt Naturvårdsverkets handbok om naturreservat bör en s k gynnsam bevarandestatus eftersträvas för de olika värden som legat till grund för reservatsbildningen. Skötselplanen är det viktigaste verktyget för att uppnå en sådan. En systematisk uppföljning av ffa de naturvetenskapliga värdena är också till stor hjälp i stadens miljöövervakning av biologisk mångfald.

Det är viktigt att skötselansvariga dokumenterar och följer upp utförda skötselåtgärder. För att möjliggöra ovan nämnda uppföljning av reservatets bevarandestatus behöver uppgifter om utförda åtgärder och resultat av dessa kopplas till målformuleringarna i skötselplanen. Enligt förvaltningens mening kan skötselmålen formuleras ännu tydligare; om möjligt kan de ange önskvärda arealsmått och kvaliteter som går att mäta i aktuella flygbilder och andra digitala kartunderlag samt genom fältkontroller och inventeringar. Även önskvärd status för de skyddsvärda växt- och djurarter som omnämns, bör tas upp i särskilda målformuleringar i skötselplanen. Med sådana mått kan en mer systematisk uppföljning ske, vilket underlättar för både skötsel och tillsyn i området.

Miljö- och hälsoskyddsnämndens tillsynsansvar för reservatet bör framgå av skötselplanen. I förvaltningens tillsynsarbete ingår, förutom kontroll av efterlevnad av reservatets bestämmelser, även ett förebyggande arbete i form av kontakter med skötselansvariga samt uppföljning av bevarandestatus.

Upplåtelser, anläggningar och verksamheter

Avsnittet är bra och tydligt. Särskilt viktig är tabellen med bedömningen av verksamheternas överensstämmelse med syftet, vilken anger ett förhållningssätt gentemot de olika verksamheterna som är viktigt att beakta även i tillsynsarbetet. Det är angeläget att lösningar i form av nya avtalsregleringar etc. för de verksamheter som inte anses harmoniera med syftet, eller sådana som inte får utökas, om möjligt genomförs *innan* reservatsbeslut fattas.

Friluftsliv och tillgänglighet

Dokumentet ger en bra beskrivning av de friluftaktiviteter som erbjuds i reservatet samt innehåller en karta där stigar, motionsspår, gårdar, hundrastområden, P-platser, utsiktspunkter etc. markerats. Enligt förvaltningens mening är det även viktigt att planerade grillplatser markeras både på kartan och på kommande informationstavlor, för att förebygga otillåten grillning i området.

Vattenmiljöer

Det är bra att vattenmiljöerna fått ett eget avsnitt i skötselplanen, med mål för både naturvetenskapliga och rekreativa aspekter. De detaljerade skötselplaner som nämns för dammanläggningarna samt för Mälarstrandens vegetation är mycket angelägna, då dessa biotoper är ekologiskt särskilt känsliga. Mål och riktlinjer bör även här kompletteras med kvalitetsmått för uppföljning.

Bete och slätter samt skogsskötsel

Avsnitten om de öppna markerna, bete och slätter etc i skötselplanen är väl formulerade och angelägna för att på sikt bevara områdets värden och förhindra igenväxning. Även inriktningen för skogen och skogsbrynen, där variation och riklig förekomst av död ved och grova träd eftersträvas, är ändamålsenlig och bra.

Slut

Bilagor:

Bilaga 1	Förslag till beslut med syfte, föreskrifter och beskrivning
Bilaga 2	Beslutscharta med remitterat förslag till avgränsning samt förvaltningens förslag till avgränsning.

Dnr Fel! Hittar inte referensälla.
Fel! Hittar inte referensälla.

Bilaga 3	Utdrag ur förslag till skötselplan
Bilaga 4	Utdrag om Sätmaskogen ur rapporten Stockholms Ekologiska Infrastruktur.
Bilaga 5	Utdrag ur rapporten Sättra och Skärholmens naturområde ur närboendes perspektiv.